

Asia: VN/31908/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (sairaalat)

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit leikkaustoimintaa koskevista muutosehdotuksista (terveydenhuoltolaki 45 §)

-

Kommentit kiireellisen hoidon tarpeen arviota ja kiirevastaanottotoimintaa koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 1 ja 2 momentti)

-

Kommentit monierikoisalaisen ympärivuorokautisen päivystyksen keskittämistä koskevista säännösehdoista (terveydenhuoltolain 50 §:n 3-5 momentit ja voimaansäilyttämislain 59 §:n kumoaminen)

-

Kommentit ympärivuorokautista perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen päivystystä koskevista sääntelyehdoista (terveydenhuoltolain 51 §:n 6 momentti)

-

Mahdolliset muut hallituksen esitystä koskevat kommentit

Tällä hetkellä avoimena ja kehitettävänä OKM:n ja Jotpan hankkeiden kautta on EU- ja ETA-maiden ulkopuolella sairaanhoitajan tutkinnon suorittaneiden laillistamisen polku. Siihen liittyy olennaisesti myös harjoittelut, jotka ovat yksilöllisesti räätälöityjä laillistamista hakevan sairaanhoitajan osaamisen mukaisesti. Näiden harjoittelupaikkojen saaminen on edellytys laillistamisen etenemiselle, joten tämän voisi myös nostaa esille laissa.

Laurea-ammattikorkeakoululla on valmius lisätä sairaanhoitajien koulutusta ja EU ja ETA maiden ulkopuolella sairaanhoitajan tutkinnon suorittaneiden laillistamisen täydennyskoulutusta, mutta ilman työelämässä tapahtuvaa sujuvaa harjoittelua se ei ole mahdollista.

Kommentit muista säädösmuutosehdotuksista

Esityksessä todetaan, että laajoilla hyvinvointialueilla harjoittelupaikat voidaan järjestää. Epäselväksi jää se, miten varmistetaan harjoittelupaikkojen määrän riittävyys ja vastaavuus ammatin edellyttämän osaamisen tuottamiseen. Ehdotuksemme on, että lakiin lisätään hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle velvollisuus järjestää tarvittava määrä alan opiskelijoille harjoittelupaikkoja, jotka edistävät osaamisen kehittymistä ammatin edellyttämällä tavalla. Lisäksi harjoittelupaikkatarvetta kartoitetaan ja riittävyttä seurataan vuosittain yhteistyössä hyvinvointialueiden ja ammattikorkeakoulujen kanssa, ja raportoidaan sosiaali- ja terveysministeriöön.

Kommentit esityksen vaikutusarvioista

Suomen suurimpana sairaanhoitajien kouluttajana Laurea-ammattikorkeakoulu haluaa tuoda esille huolensa harjoittelupaikkojen riittävydestä, jota lakiesityksen valmistelussa ei ole riittävästi arvioitu.

Laurea-ammattikorkeakoulun edustaja oli mukana Sairaaloiden ja päivystysten työnjako ja yhteistyö -työpajassa 12.2.2024 ryhmässä, jossa käsiteltiin vaikutuksia koulutukseen. Työpajojen raportin yhteenvedossa koulutuksen osalta todettiin seuraavaa:

- Keskittämisen arvioitiin aiheuttavan koulutus-/harjoittelupaikkojen vähenemistä merkittävässä mittakaavassa, erityisesti niillä alueilla, joilla ei ole erikoissairaanhoidon yksiköitä.
- Keskittämisen myötä nähtiin riskiä, että terveysalan erikoisosaamista ei saada pysymään kasvukeskusten ulkopuolella, joissa jo nyt on henkilöstövajetta, erityisesti sairaanhoitajien ja lääkäreiden osalta. Vajeen taso ja laatu vaihtelee alueittain, mutta se on tunnistettu.

Työpajan raportissa todettiin, että uudistuksen vaikutukset koulutus-/harjoittelupaikkojen riittävyteen tulee selvittää kansallisella tasolla.

Laki esityksessä todetaan, että ammattilaisten saatavuuden varmistaminen on tärkeää. Esiin nostetaan sairaanhoitajien lisääntyvä tarve, kun lähivuosina eläköityy 8500 sairaanhoitajaa. Vuosille 24-25 lisätään 1000 määräraikaista sairaanhoitajien koulutuspaikkaa, mikä kasvattaa harjoittelujen määrää merkittävästi. Sairaanhoitajan tutkinnossa on harjoittelujen osuus suuri, 50 viikkoa. Harjoittelua sääntelee ammattipätevyysdirektiivi ja sen muutosdirektiivi (2013/55/EY). Opetus- ja kulttuuriministeriö on ohjeistanut ammattikorkeakouluja direktiivin tulkinnasta niin, että harjoittelut tulee tapahtua todellisessa asiakas-/potilastilanteissa, autenttisissa oppimisympäristöissä ammattilaisen ohjaamana. Sairaanhoitajan tutkinnossa simulaatiot voivat täydentää kliinistä opetusta, mutta eivät voi korvata kliinistä opetusta oikeiden potilaiden kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriön ohje ammattikorkeakouluille terveysalan tutkintoon johtavan koulutuksen järjestämisestä, VN/2861/2020).

Esityksessä tuodaan esille, että sairaaloiden työnjaon ja päivystyksen muutosten vaikutuksia arvioitaessa, ettei lain muutos aiheuta merkittäviä hankaluuksia tai vaikeuksia harjoittelupaikkojen saamisessa laajoilta hyvinvointialueilta.

Laurean osalta harjoittelupaikat ovat pääosin Uudenmaan neljällä hyvinvointialueella ja Helsingin kaupungin sote palveluissa. Lisäksi HUS-yhtymän palveluissa tapahtuu merkittävä osa harjoitteluista.

EU direktiivin (2013/55/EY) velvoittamana harjoitteluviikkojen ja tuntien määrän lisäksi harjoittelujen tulee täyttää sisällöllinen osaamisen kehittyminen. Tämä vaikuttaa olennaisesti siihen mitä harjoittelupaikkoja tarvitaan. Erikoissairaanhoidon harjoittelupaikat ovat siten jokaisen sairaanhoitajan opinnoissa pakolliset.

Esitetty muutos koulutuksessa tarkoittaa harjoittelujen keskittymistä yliopisto- ja keskussairaaloihin, joiden tarjoamien harjoittelupaikkojen määrä on tälläkin hetkellä riittämätön. Erikoissairaanhoidon paikkojen keskittyminen yliopisto- ja keskussairaaloihin tarkoittaa myös sitä, että valtakunnallisesti erikoissairaanhoidon paikkojen tarve painottuu yliopisto ja keskussairaaloihin, joiden kyvykkyydestä lisätä harjoittelupaikkoja ei ole tehty arviota eikä suunnitelmaa.

Lisäksi huolenamme on, että lakimuutoksen selvityksen vaikutusten arvioinnissa ammattikorkeakoulujen koulutus – ja harjoittelupaikkoihin ei ole tarkasteltu palvelujärjestelmän muutosten vaikutusta riittävästi. Ammattikorkeakoulut ovat erittäin huolissaan siitä, että esityksessä rinnastetaan harjoittelupaikat potilaspaikeihin. Palvelujärjestelmän muutosten yhteydessä ammattikorkeakoulut ovat todenneet, että esimerkiksi kotihoidon ja kotisairaalapalvelujen lisääntyessä ja korvatesa sairaalahoitoa, eivät opiskelijoiden harjoittelupaikat ole samassa suhteessa lisääntyneet, vaan pikemminkin vähentyneet. Perusteeksi esitetään työelämässä sitä, että henkilöstön työkuorma on kotihoidossa ja kotisairaalassa kasvanut ja siksi sinne ei haluta lisätä ohjattavien opiskelijoiden määrää.

Lakimuutos edellyttää hyvinvointialueiden ja ammattikorkeakoulujen tiivistä ja suunnitelmallista yhteistyötä, jotta harjoittelupaikat järjestyvät ja opiskelijoiden opinnot edistyvät suunnitellussa aikataulussa.

Tiivistelmä annettavan lausunnon sisällöstä

-

Kommentit sosiaalipäivystystä koskevasta erillisestä muistiosta

-

Ojanen Sonja
Laurea-ammattikorkeakoulu Oy